



DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Kulturdepartementet
Postboks 8030 DEP
0030 Oslo

DERES REF.:
19/366-42

VÅR REF.:
21/1604-3

DATO:
13.10.2021

HØRING: OM FORSLAG TIL REGULERING AV "KONVERTERINGSTERAPI"

Det vises til Kulturdepartementets høringsbrev av 2. juli 2020 der Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) er invitert til å inngi hørings svar. NAST er ved siden av Riksadvokaten det eneste embetet i Den høyere påtalemyndighet som er invitert til å inngi hørings svar.

NAST mener at Lovavdelingens gjennomgang av de menneskerettslige problemstillingene forslaget reiser er grundig og gir høringsinstansene innsikt i flere viktige spørsmål. Embetet mener, som Lovavdelingen, at et forbud som ville ramme all "konverteringsterapi", også overfor personer over 18 år, ikke er forholdsmessig og trolig ville stride mot Norges internasjonale forpliktelser.

NAST er enig med Lovavdelingen i at forslaget i dets nåværende form neppe strider mot menneskerettighetene. Embetet vil samtidig minne om at regjeringen ved andre forslag til nye straffebestemmelser gjerne i enda større grad viser til konkret forskning om behovet for kriminalisering enn det som er tilfellet her. Argumentasjon for en "føre var" holdning med tanke på ny kriminalisering blir meget sjelden tatt til følge. Selv om såkalt "konverteringsterapi" kan oppleves som en stor belastning for personer som ufrivillig utsettes for slik behandling, ville det vært ønskelig med en mer forskningsbasert kartlegging av det faktiske omfanget av "konverteringsterapi" i Norge. NAST tror at en slik tilnærming ville kunne sikre en enda bredere støtte for forslaget. Samtidig har NAST forståelse for forslaget om å innføre et absolutt forbud mot å utføre "konverteringsterapi" overfor barn under 18 år, samt myndige personer ute av stand til å gi et opplyst samtykke. Embetet vil derfor ikke motsette seg kriminalisering.

Legaldefinisjonen av "konverteringsterapi"

Det er viktig å finne en riktig definisjon av innholdet i "konverteringsterapi", slik at forbudet rammer det som kan være en skadelig praksis. Samtidig må definisjonen oppfylle legalitetsprinsippets krav til klarhet og forutberegnelighet. "Konverteringsterapi" er utvilsomt et uttrykk det kan være krevende å få et godt grep om. Denne formen for "behandling" foregår på ulikt vis i forskjellige land. Det vil gjerne være en glidende overgang fra behandling som utvilsomt er skadelig, til uformell rådgivning om livets utfordringer. Skjæringspunktet for det straffbare vil kunne være uklart. NAST har merket seg at Lovavdelingen ikke har vurdert om departementets forslag oppfylder legalitetsprinsippets krav til klarhet og forutsigbarhet. Lovforslaget trår enkelte grunnleggende menneskerettigheter så nært at Lovavdelingen ble bedt om å skrive et lengre notat om de menneskerettslige problemstillingene. Derfor bør departementet vurdere å anmode Lovavdelingen om å utrede hvorvidt forslaget i dets nåværende form er i overensstemmelse med legalitetsprinsippet og klarhetskravet. En slik fremgangsmåte vil kunne være fornuftig med tanke på eventuelle fremtidige saksanlegg mot Norge i EMD.

Om et absolutt forbud mot å utføre "konverteringsterapi" rettet mot barn under 18 år

NAST merker seg at høringsnotatet flere steder opererer med "barn under 18 ev. 16 år" eller lignende. Etter vår oppfatning er det nok flere betenkeligheter med å innføre et forbud som rammer all behandling av personer i aldersgruppen 16 til 18 år, enn kun de som ikke har fylt 16 år. Lovavdelingen er selv inne på at aldersgruppen under 18 år favner svært vidt og at mange av dem som nærmer seg myndighetsalder kan ha like veloverveide vurderinger som personer over 18 år. Det er grunn til å tro at eldre barn i klarere grad forstår hva slik "behandling" går ut på og selv bør få ta stilling til om dette er noe de faktisk ønsker å gjennomføre. Et absolutt forbud mot "behandling" vil derfor kunne føles som et spesielt inngrep i retten til privatliv for en person med et klart ønske om å gjennomføre "konverteringsterapi". Samtidig er personer under 18 år utvilsomt barn, og Barnekonvensjonen fastsetter at det er barnets beste som skal være det grunnleggende hensynet ved alle handlinger som berører barn. Selv om NAST er mer i tvil om et totalforbud mot "konverteringsterapi" rettet mot de eldste ungdommene er forholdsmessig, har embetet forståelse for at et forbud som også omfatter aldersgruppen 16 til 18 år.

Foreldre og søsken til fornærmede

Det fremgår av punkt 8.4 at foreldre kan straffes på lik linje med andre. Det samme gjelder søsken til fornærmede. Dette er å dra det ganske langt. Det vil også skape store problemer for praktiseringen av bestemmelsen. Det står i punkt 8.4 nest siste avsnitt at:

"Samtaler om religion, seksuell orientering og kjønn må for eksempel i følge arbeidsgruppen ha en "systematisk karakter" for å omfattes av forbudet. Det fremgår av arbeidsgruppens notat at som utgangspunkt vil verken "en streng formaning fra foreldre om at barnet ikke skal ha kjæreste av samme kjønn" eller "et krav fra et trossamfunn om at et medlem lever i seksuell avholdenhet eller avstår fra å leve i homofilt samliv" være tilstrekkelig til å kunne straffes"

Den strafferettslige sondringen mellom systematisk og ikke-systematisk vil i slike sammenhenger klart kunne være en for stor utfordring. Under punkt 9.2.2 er det nevnt et eksempel på et søskens medvirkningshandling som en mener ikke skal være straffbar. NAST mener at forarbeidene i langt større grad enn i dag, må klarlegge hvor grensen for det straffbare går for foreldre og søsken. Eventuelt innføre unntak for denne gruppen.

Skyldkravet

NAST er enig i at et eventuelt straffansvar må forutsette et ordinært forsett fra gjerningspersonen som dekker hele gjerningsbeskrivelsen. Departementet ønsker å innføre omvendt bevisbyrde, slik at gjerningspersonen selv må godtgjøre at vedkommende var i aktsom god tro med hensyn til barnets alder. Etter NAST oppfatning er det riktig å operere med krav om omvendt bevisbyrde ved "behandling" av barn under 18 år.

Kriminalisering som en del av straffeloven eller særlovgivningen

NAST mener at en kriminalisering bør være del av straffeloven og ikke reguleres i særlovgivningen. Utover dette har ikke NAST bemerkninger til forslaget.

Med hilsen

Jan F. Glent
Embetsleder

Frederik G. Ranke
Statsadvokat

Kopi:
Riksadvokaten
Kripos